

๗
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

คำนำ

พ. น. ๔๕

นับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เมื่อปี พ.ศ. 2475 มาเป็นระบอบประชาธิปไตย จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยได้กำหนดรูปแบบการบริหารการปกครองประเทศในระบอบรัฐสภา โดยมีหลักสำคัญในการปกครอง ซึ่งบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 3 ว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและศาล

จากหลักสำคัญของการปกครองดังกล่าว จึงได้มีการแบ่งอำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศออกเป็น 3 ฝ่าย คือ

1. อำนาจนิติบัญญัติ หรืออำนาจในการตรากฎหมายเพื่อใช้บังคับ โดยรัฐสภาเป็นผู้ใช้อำนาจนี้
2. อำนาจบริหาร หรืออำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย โดยคณะรัฐมนตรีเป็นผู้ใช้อำนาจนี้
3. อำนาจตุลาการ หรืออำนาจในการพิพากษาอรรถคดีต่าง ๆ โดยศาลเป็นผู้ใช้อำนาจนี้

สำหรับอำนาจนิติบัญญัตินั้นได้กำหนดให้รัฐสภาเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการตรากฎหมาย โดยมีสมาชิกรัฐสภา ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา เป็นผู้ดำเนินการภายในขอบเขตและวิธีการที่รัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมสภากำหนดไว้ ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงเพียงอำนาจหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้หลายประการ เช่น อำนาจในการตรากฎหมาย อำนาจในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน หรืออำนาจในการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง นอกจากอำนาจหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายในสภาแล้ว ยังได้กล่าวถึงบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายนอกสภา โดยการออกเยี่ยมเยียนราษฎรอีกด้วย

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร หวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่ท่านตามสมควร

ถึงที่ประชุมรัฐสภา

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

มีนาคม 2545

สมชาติพงษ์สมมิตรรัฐสภา

สารบัญ

หน้า

1. ที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	1
2. จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	1
3. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	2
4. ลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	3
5. การออกเสียงเลือกตั้ง	4
6. การนับคะแนน	4
7. การเลือกตั้งซ่อม	4
8. วาระการดำรงตำแหน่ง	4
9. อำนาจหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎร	4
10. บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนอกสภา	11
11. เอกสิทธิ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	14
12. เงินเดือน ค่าตอบแทน และผลประโยชน์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	15
13. ค่าตอบแทนและผลประโยชน์อื่น ๆ	16

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

ที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

นับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ประเทศไทยปกครองโดยระบบรัฐสภามาโดยตลอด ซึ่งมีทั้งระบบสภาเดี่ยว (Unicameral Assembly) และระบบสภาคู่ (Bicameral Assembly)

ระบบสภาเดี่ยว แบ่งออกได้เป็น 2 แบบ คือ

1. สภาเดี่ยว ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรทำหน้าที่รัฐสภา โดยที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 สมาชิกประเภทที่หนึ่ง มาจากการเลือกตั้งโดยตรงหรือทางอ้อมของประชาชน

1.2 สมาชิกประเภทที่สอง มาจากการแต่งตั้ง

2. สภาเดี่ยว ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังการทำปฏิวัติหรือรัฐประหาร โดยใช้ชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป เช่น สภานิติบัญญัติแห่งชาติ สภาที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีหรือสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน เป็นต้น

ระบบสภาคู่ จะมีทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ประกอบกันเป็นรัฐสภา โดยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ส่วนสมาชิกวุฒิสภานั้น รัฐธรรมนูญเกือบทุกฉบับกำหนดให้มาจากการแต่งตั้ง สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนเช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้นั้น ได้กำหนดไว้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การกำหนดจำนวนตามสัดส่วนของราษฎร หมายความว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะมีจำนวนเท่าใดขึ้นอยู่กับจำนวนราษฎรทั่วประเทศ ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาถือเกณฑ์จำนวนราษฎร 200,000 คน หรือ 150,000 คน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบทบัญญัติของ

รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฉบับนั้น ๆ วิธีการนี้หากจำนวนราษฎรเพิ่มขึ้นในการเลือกตั้งแต่ละครั้งจะมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นตามสัดส่วนกัน

2. การกำหนดจำนวนคงที่ หมายความว่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะไม่ขึ้นอยู่กับจำนวนของราษฎร ส่วนวิธีการคำนวณว่าจังหวัดใดจะมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนเท่าใดยังคงถือเกณฑ์จำนวนราษฎรของจังหวัดนั้นโดยเฉลี่ยจำนวนราษฎรทั้งประเทศตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร รัฐธรรมนูญที่บัญญัติจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้คงที่ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 (240 - 300 คน) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 (360 คน) และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 500 คน โดยมีที่มา 2 ทาง คือ

- ก. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต เขตละ 1 คน จำนวน 400 คน
- ข. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้น จำนวน 100 คน

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งไว้ดังต่อไปนี้

1. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
2. มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
3. สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เว้นแต่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือ สมาชิกวุฒิสภา
4. เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 90 วัน
5. ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้
  - ก. มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง
  - ข. เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง หรือเคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดนั้น
  - ค. เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง

ง. เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกัน ไม่น้อยกว่า 2 ปีการศึกษา

จ. เคยรับราชการหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 2 ปี

ลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

1. ตัดยาเสพติดให้โทษ
2. เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี
3. เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช หรืออยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง
4. ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล
5. เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป โดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท
6. เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ
7. เคยต้องคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ
8. เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ นอกจากข้าราชการการเมือง
9. เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
10. เป็นสมาชิกวุฒิสภา
11. เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจหรือของราชการส่วนท้องถิ่น หรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ
12. เป็นกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลปกครอง กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
13. อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
14. เคยถูกวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง และยังไม่พ้นกำหนดห้าปี นับแต่วันที่วุฒิสภามีมติจนถึงวันเลือกตั้ง

การออกเสียงเลือกตั้ง

ในการเลือกตั้งทั่วไป ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้นเพียงบัญชีเดียว และมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นได้ 1 คน

การนับคะแนน

1. สำหรับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดได้คะแนนสูงสุดให้เป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น
2. สำหรับการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ บัญชีของพรรคการเมืองใดจะได้รับเลือกตั้งจำนวนเท่าใดขึ้นอยู่กับคะแนนที่ผู้ใช้สิทธิทั่วประเทศ เมื่อรวมคะแนนได้เท่าใดจะคิดคะแนนเป็นสัดส่วนร้อยละ แต่มีข้อแม้ว่าบัญชีนั้นจะต้องได้รับการเลือกตั้งไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ของผู้มาใช้สิทธิทั่วประเทศ

การเลือกตั้งซ่อม

1. กรณีสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตว่างลง ให้มีการเลือกตั้งขึ้นแทนภายใน 45 วัน นับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่างลง
2. กรณีสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อว่างลง ให้ผู้มีรายชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้นในลำดับถัดไปเลื่อนขึ้นมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทน

วาระการดำรงตำแหน่ง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับแต่วันเลือกตั้ง

อำนาจหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎร

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. **อำนาจในการตรากฎหมาย** หมายถึง หน้าที่ในการออก แก้ไข หรือยกเลิกพระราชบัญญัติ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ตลอดจนการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย และประกาศคณะปฏิวัติ หน้าที่ในการตรากฎหมายจึงเป็นหน้าที่โดยตรงและเป็นงานหลักของสภาผู้แทนราษฎร

นอกจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอร่างพระราชบัญญัติได้แล้ว คณะรัฐมนตรี หรือผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 50,000 คน ก็มีสิทธิเสนอร่างพระราชบัญญัติต่อรัฐสภา สำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้งหากต้องการเสนอร่างพระราชบัญญัติ ก็ให้เข้าชื่อกันไม่น้อยกว่า 50,000 คน เสนอต่อประธานรัฐสภา และจะต้องเป็นการเสนอเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย และเรื่องแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

ส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะเสนอร่างพระราชบัญญัติจะกระทำได้เมื่อพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นสังกัดมีมติให้เสนอได้ และต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่า 20 คน รับรอง แต่ถ้าหากเป็นร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการเงิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอได้ต่อเมื่อมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี

ร่างพระราชบัญญัติทั้งหลายจะต้องผ่านความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร จากนั้นจึงส่งให้วุฒิสภาพิจารณา เมื่อวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบแล้ว นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

2. อำนาจในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน เป็นการดำเนินการควบคุมการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร (คณะรัฐมนตรี) ที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินได้หลายวิธี ดังต่อไปนี้

2.1 การตั้งกระทู้ถาม กระทู้ถาม คือ ข้อความที่ตั้งถามหรือคำถามที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งขึ้นถามรัฐมนตรีในเรื่องใด ๆ อันเกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือข้อนโยบายที่เกี่ยวกับงานในหน้าที่ของรัฐมนตรี เพื่อให้รัฐมนตรีที่รับผิดชอบเป็นผู้ตอบ โดยการตั้งกระทู้ถามอาจส่งผลให้รัฐมนตรีผู้นั้นเพิ่มความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่มากยิ่งขึ้น แม้การตั้งกระทู้ถามจะเป็นวิธีการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินขั้นต้นที่ไม่มีผลโดยตรงให้รัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งก็ตาม แต่ผลของกระทู้ถามก็อาจทำให้เห็นถึงความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐมนตรีได้

การตั้งกระทู้ถามต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือยื่นต่อประธานสภา กระทู้ถามมี 2 ประเภท คือ กระทู้ถามสด และกระทู้ถามทั่วไป

ก. กระทู้ถามสด ผู้ตั้งกระทู้ถามสดต้องระบุชื่อเรื่องที่จะถามและเสนอก่อนเริ่มการประชุมในวันนั้น พร้อมระบุวัตถุประสงค์ว่าจะถามนายกรัฐมนตรียังหรือรัฐมนตรีผู้ใด และต้องมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

1. เป็นเรื่องสำคัญที่อยู่ในความสนใจของประชาชน
2. เป็นเรื่องที่กระทบถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน

3. เป็นเรื่องเร่งด่วน

เมื่อประธานสภาได้รับแล้วจะต้องรีบบรรจุกระทู้ถามสดเข้าระเบียบวาระการประชุม และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้นั้นทราบโดยทันที

ในการประชุมครั้งหนึ่ง ๆ จะบรรจุกระทู้ถามสดได้ไม่เกิน 3 กระทู้ และมีให้ผู้ตั้งกระทู้ถามคนเดียวกันถามเกินกว่า 1 กระทู้

ระยะเวลาในการถามและตอบกระทู้ถามสดในการประชุมแต่ละครั้งของสัปดาห์ ต้องไม่เกิน 60 นาที และผู้ตั้งกระทู้ถามสดมีสิทธิซักถามเรื่องละไม่เกิน 3 ครั้ง

การถาม การชี้แจง หรือการตอบกระทู้ถามสดให้ดำเนินการในที่ประชุมสภา

ข. กระทู้ถามทั่วไป จะมีข้อความเป็นคำถามในข้อเท็จจริงหรือนโยบายโดยระบุว่าจะให้ตอบในที่ประชุมสภาหรือในราชกิจจานุเบกษา เมื่อประธานสภาได้รับแล้วจะจัดส่งกระทู้ถามไปยังรัฐมนตรีผู้เกี่ยวข้อง ในกรณีที่เป็นกระทู้ถามที่ต้องตอบในที่ประชุมสภา ให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ส่งกระทู้ถามไปยังรัฐมนตรี

หากเป็นกระทู้ถามที่ต้องตอบในราชกิจจานุเบกษา ประธานสภาจะแจ้งไปยังรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการตอบภายใน 30 วัน นับแต่วันที่รัฐมนตรีได้รับกระทู้ถามนั้น และหากรัฐมนตรีได้ตอบแล้วในราชกิจจานุเบกษา หรือมีเหตุขัดข้องไม่ตอบภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ประธานสภาแจ้งให้ผู้ตั้งกระทู้ถามทราบ

2.2 การเสนอญัตติ ญัตติคือข้อเสนอดังใด ๆ ที่มีความมุ่งหมายเพื่อให้สภามีมติหรือวินิจฉัยชี้ขาดให้ปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ญัตติที่สำคัญและมีผลต่อการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ได้แก่

ก. ญัตติทั่วไป เพื่อให้สภาดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

ข. ญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากคณะรัฐมนตรี โดยไม่มีการลงมติ

ค. ญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ เป็นวิธีการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีที่สำคัญและเด็ดขาด การใช้มาตรการควบคุมแบบนี้จะเกิดขึ้นเมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่ารัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีบริหารราชการแผ่นดินผิดพลาดหรือมีพฤติกรรมไม่เป็นที่ไว้วางใจ อันมีผลกระทบและก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อประชาชนหรือประเทศชาติ การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ สามารถกระทำได้นับแต่นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล โดยมีเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(1) การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 2 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และต้องเสนอชื่อผู้สมควรดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนต่อไปด้วย เมื่อได้มีการเสนอญัตติแล้ว จะมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรมิได้ เว้นแต่จะมีการถอนญัตติ หรือมติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

(2) สำหรับการขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล

การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล ถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีที่มีพฤติการณ์ร้ายชัดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ราชการ หรือจงใจฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีออกจากตำแหน่งได้ โดยมติที่ให้ถอดถอนผู้ใดออกจากตำแหน่งให้ถือเอาคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 3 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา และคำร้องขอดังกล่าวต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวกระทำความผิดเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจน

เมื่อการอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลสิ้นสุดลง โดยมีใช้ด้วยมติให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายนั้นไป ให้สภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ การลงมติดังกล่าวให้กระทำในวันเดียวกับวันที่การอภิปรายสิ้นสุด และมติไม่ไว้วางใจต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่มติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายนั้นเป็นอันหมดสิทธิที่จะเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีอีกตลอดสมัยประชุมนั้น

ในกรณีที่มติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรนำชื่อผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป

2.3 การตั้งคณะกรรมการ กรรมการ คือ บุคคลที่สภาแต่งตั้งขึ้นประกอบเป็นคณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาแล้วรายงานต่อสภาเมื่อดำเนินการเสร็จแล้ว ซึ่งนับเป็นบทบาทที่สำคัญที่จะทำให้ได้ทราบถึงข้อเท็จจริงหรือปัญหาในการบริหารราชการแผ่นดินได้อย่างแท้จริง และเป็นวิธีหนึ่งในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ตลอดจนมีโอกาสในการติดตามผลหรือตรวจสอบการปฏิบัติราชการได้อย่างใกล้ชิด ทำให้ฝ่ายบริหารต้องเพิ่มความระมัดระวังในการกระทำใด ๆ ที่อาจเกิดความเดือดร้อนเสียหายกับประชาชน

คณะกรรมการแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

ก. คณะกรรมการสามัญประจำสภา คือ กรรมการที่สภาเลือกและตั้งจากบุคคลผู้เป็นสมาชิกสภาเท่านั้นประกอบเป็นคณะกรรมการและตั้งไว้เป็นการถาวรตลอดอายุของสภา โดยมีจำนวนและคณะตามความจำเป็นในกิจการของสภา

ข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการสามัญประจำสภา 31 คณะ แต่ละคณะประกอบด้วยกรรมการจำนวน 17 คน

ข. คณะกรรมการวิสามัญ หมายถึง กรรมการที่สภาแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น มีจำนวนตามที่ประชุมสภากำหนดประกอบเป็นคณะกรรมการ สภาจะตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นในกรณีที่สภาพิจารณาเห็นว่ามิเหตุผลและความจำเป็นในกิจการของสภา ซึ่งไม่อยู่ในขอบข่ายของคณะกรรมการสามัญคณะใดคณะหนึ่งหรือเป็นเรื่องที่คาบเกี่ยวกับขอบข่ายความรับผิดชอบของคณะกรรมการสามัญหลายคณะ ควรจะได้รับความเห็นจากผู้มีความรู้และผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะหรือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย เมื่อคณะกรรมการวิสามัญได้ปฏิบัติหน้าที่เสร็จสิ้นแล้ว คณะกรรมการวิสามัญก็จะสลายตัวสิ้นสภาพไป

สำหรับการเลือกตั้งคณะกรรมการวิสามัญจะเลือกจากบุคคลที่คณะรัฐมนตรีเสนอชื่อมีจำนวนไม่เกิน 1 ใน 4 ของจำนวนกรรมการทั้งหมด จำนวนนอกจากนั้นให้ที่ประชุมเลือกจากรายชื่อที่สมาชิกเสนอ

จำนวนคณะของคณะกรรมการวิสามัญจะไม่มีกำหนดไว้แน่นอนเหมือนกับคณะกรรมการสามัญประจำสภา และจะตั้งขึ้นเมื่อใดขึ้นอยู่กับมติของสภาที่จะพิจารณา ส่วนจำนวนกรรมการในแต่ละคณะก็ได้มีการกำหนดไว้ชัดเจน แต่ละสภาจะกำหนดจำนวนกรรมการเมื่อมีการตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้น

ค. คณะกรรมาธิการร่วมกัน หมายถึง กรรมการที่สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา แต่งตั้งขึ้น เพื่อพิจารณาปัญหาาร่วมกัน อันประกอบด้วยบุคคลที่เป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา โดยมีจำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนดเพื่อทำหน้าที่ร่วมกันพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่วุฒิสภาได้แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่สภาผู้แทนราษฎรได้ให้ความเห็นชอบแล้ว และเมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วก็จะสลายตัวไป เช่นเดียวกับคณะกรรมาธิการวิสามัญ และเมื่อพิจารณาเสร็จจะต้องรายงานผลการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นต่อสภาทั้งสอง หากสภาทั้งสองเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ คณะกรรมาธิการร่วมกันได้พิจารณาแล้ว ให้นำยก รัฐมนตรีขึ้นทูลเกล้าฯถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ ทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อไป แต่หากสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วยก็ ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไว้ก่อน ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิมหรือร่างที่คณะกรรมาธิการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่า กึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

ง. คณะกรรมาธิการเต็มสภา หมายถึง คณะกรรมาธิการที่ประกอบด้วยสมาชิกทุกคนในที่ประชุมสภาเป็นกรรมาธิการ โดยประธานของที่ประชุมทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมาธิการ คณะกรรมาธิการเต็มสภาก็เกิดขึ้นในกรณีของการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในวาระที่ 2 ขั้นการพิจารณาของคณะกรรมาธิการ ซึ่งจะกระทำได้ต่อเมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอ หรือเมื่อสมาชิกเสนอญัตติโดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า 20 คน และที่ประชุมอนุมัติ

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ โดยกรรมาธิการเต็มสภานั้น สภาจะตั้งคณะกรรมาธิการเพื่อพิจารณาปัญหาใดโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นก็ ได้ และสภาอาจมีมติให้พิจารณารวดเดียวเป็น 3 วาระได้ โดยให้สมาชิกทุกคนในที่ประชุมประกอบเป็นคณะกรรมาธิการ พิจารณารายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น

2.4 การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย เป็นการควบคุมฝ่ายบริหารในด้านการใช้จ่ายเงินของแผ่นดิน โดยการพิจารณาอนุมัติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ซึ่งรัฐบาลจะบริหารงานได้ก็ต่อเมื่อกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ได้รับงบประมาณไปใช้จ่ายในโครงการและแผนงานต่าง ๆ สภาผู้แทนราษฎรอาจพิจารณาตัดทอนงบประมาณเป็นบางส่วนหรือ

ทั้งหมดได้ ถ้าเห็นว่าการบริหารงานของหน่วยงานนั้นไม่ถูกต้องต่อนโยบายของรัฐบาลหรือมีความบกพร่องในการบริหารงาน ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีอาจมีผลให้คณะรัฐมนตรีต้องลาออกทั้งคณะ หรือทำการยุบสภาเพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ก็ได้

2.5 การอนุมัติพระราชกำหนด พระราชกำหนดเป็นกฎหมายที่พระมหากษัตริย์

ทรงตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ และทรงตราขึ้นตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรีเฉพาะเป็นกรณีที่มีเหตุผลพิเศษและไม่อาจให้ฝ่ายนิติบัญญัติออกกฎหมายตามวิธีปกติได้ทันการ ภายหลังจากนั้นฝ่ายบริหารจะต้องนำเอาพระราชกำหนดนั้นไปให้ฝ่ายนิติบัญญัติพิจารณาให้ความเห็นชอบด้วย ถ้าฝ่ายนิติบัญญัติเห็นชอบพระราชกำหนดนั้นจะมีผลเป็นกฎหมายอย่างสมบูรณ์ หากฝ่ายนิติบัญญัติไม่เห็นชอบ พระราชกำหนดนั้นก็ป็นอันตกไป แต่การต่าง ๆ ที่เป็นไประหว่างที่มีพระราชกำหนดนั้นไม่กระทบกระเทือนเพราะเหตุที่พระราชกำหนดนั้นต้องตกไป

พระราชกำหนดแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

ก. พระราชกำหนดทั่วไป คือ พระราชกำหนดที่คณะรัฐมนตรีประกาศใช้เมื่อเห็นว่าเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจหวั่นไหวได้ เพื่อประโยชน์ในการรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศหรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ เมื่อคณะรัฐมนตรีได้ประกาศใช้พระราชกำหนดนั้นแล้ว จะต้องเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาโดยไม่ชักช้า ถ้าอยู่นอกสมัยประชุมและการรอการเปิดสมัยประชุมสามัญจะเป็นการชักช้า คณะรัฐมนตรีจะต้องดำเนินการให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาสามัญวิสามัญเพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดโดยเร็ว

ข. พระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตรา คือ พระราชกำหนดที่คณะรัฐมนตรีประกาศใช้ระหว่างสมัยประชุม กรณีที่มีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตรา ซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับเพื่อรักษาประโยชน์ของแผ่นดิน และจะต้องนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรภายใน 3 วัน นับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

3. อำนาจในการให้ความเห็นชอบ รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ในการให้ความเห็นชอบในเรื่องที่มีความสำคัญต่าง ๆ ได้แก่ การให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ การให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติ การให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุมก่อนครบกำหนดเวลา 120 วัน การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงครามหรือ การให้ความเห็นชอบในการทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศ นอกจากนี้กฎหมายอื่นยังกำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาต้องให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งบุคคลในตำแหน่งสำคัญบาง

ตำแหน่งด้วย เช่น การแต่งตั้งผู้อำนวยการสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน หรือการแต่งตั้งเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เป็นต้น

4. อำนาจการถอดถอนจากตำแหน่ง สำหรับการถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่งนั้นถือเป็นเรื่องใหม่ ซึ่งเพิ่งบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1/4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรหรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา ฯลฯ ออกจากตำแหน่งได้

บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนอกสภา

บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส) ในสภาที่เป็นตัวแทนของประชาชน คือ การสนองตอบหรือให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่เลือกตนเข้ามาในสภา ให้ความช่วยเหลือหรือแก้ไข ปัญหาเดือดร้อนต่าง ๆ ขอบเขตของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสภานี้ ถูกกำหนดโดยเงื่อนไขของกลไกภายในพรรคการเมือง การลงมติในสภา และการตั้งกระทู้ถาม การเสนอญัตติ การเสนอร่างพระราชบัญญัติ ตลอดจนกระทั่งการอภิปราย แต่ในอีกด้านหนึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีเงื่อนไขที่จะต้องสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน เพื่อสร้างความพอใจให้แก่ประชาชนที่ออกเสียงเลือกตั้ง โดยหวังว่าประชาชนเหล่านี้จะเลือกตนกลับเข้ามาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกต่อไป ด้วยเงื่อนไขเองจึงทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องพยายามมีบทบาทนอกเหนือไปจากบทบาทในสภา คือ บทบาทนอกสภาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งได้แก่ การออกเยี่ยมราษฎร

การออกเยี่ยมหรือพบปะราษฎร เป็นกิจกรรมที่สำคัญสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะราษฎรเป็นผู้ออกเสียงเลือกตั้งให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การออกพบปะหรือเยี่ยมเยียนราษฎรเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความสนใจต่อสภาพความเป็นอยู่ของราษฎร จากการออกเยี่ยมเยียนราษฎรนี้ ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้รับทราบปัญหาและนำปัญหานั้นแจ้งไปยังรัฐบาล หรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเพื่อทำการแก้ไขต่อไป การนำปัญหาไปแจ้งแก่เจ้าหน้าที่และนำเจ้าหน้าที่ไปช่วยแก้ไขปัญหานี้ เป็นภาระหน้าที่สำคัญของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการช่วยเหลือราษฎร การออกเยี่ยมราษฎรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีนัยสำคัญ 3 ประเภท คือ

1. การออกเยี่ยมราษฎรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นเครื่องชี้ถึงการให้ความสนใจและความสำคัญแก่ราษฎร เป็นจุดสำคัญที่จะสร้างความใกล้ชิดและความไว้วางใจต่อกันในระดับบุคคลต่อบุคคล และความผูกพันนี้ทำให้ราษฎรมีความศรัทธาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นอีกในการเลือกตั้งครั้งต่อไป

2. การออกเยี่ยมราษฎรเป็นโอกาสที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะได้พบกับประชาชนและรับทราบปัญหาโดยตรงจากราษฎร แทนการรับฟังจากรายงานของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ปัญหาที่ได้รับมามักจะเป็นเรื่องความเดือดร้อนของประชาชนที่ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ดังนั้น การออกเยี่ยมราษฎร จึงเปรียบเสมือนการทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่กับราษฎร กล่าวคือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นตัวแทนราษฎรที่จะนำความเดือดร้อนของราษฎรมาแจ้งแก่รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ พร้อมทั้งร้องขอให้รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ไปทำการแก้ไขความเดือดร้อนนั้นโดยเร็ว ด้วยเหตุผลนี้เอง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงต้องจัดเวลาสำหรับการออกเยี่ยมราษฎร ไม่ใช่ใช้เวลาไว้เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ในสภาแต่เพียงอย่างเดียว

3. การออกเยี่ยมราษฎร ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้รับข้อมูลข่าวสารโดยตรงจากราษฎรในเขตเลือกตั้งของตน จากข้อมูลข่าวสารนี้เอง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะมีพื้นฐานที่จะสอบถามหรือควบคุมการทำงานของรัฐบาล ตลอดจนเสนอแนะการตราพระราชบัญญัติในสภา ดังนั้น การที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกเยี่ยมราษฎร จึงเป็นการหาข้อมูลและข่าวสารที่เป็นอิสระจากรัฐบาล ทั้งนี้ นอกจากเพื่อช่วยในการตรวจสอบควบคุมฝ่ายบริหารหรือการตราพระราชบัญญัติของตนแล้วยังเป็นการตรวจสอบข้อมูลและข่าวสารของข้าราชการประจำอีกด้วยว่ามีความถูกต้องและแม่นยำหรือไม่เพียงใด

จากความสำคัญทั้งสามประการของการออกเยี่ยมราษฎรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนี้ ภายหลังจากได้รับข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาความเดือดร้อนจากราษฎรแล้ว วิธีการดำเนินการต่อไปที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใช้เสมอ คือ

1. การทำหนังสือถึงรัฐมนตรีที่รับผิดชอบต่อปัญหานั้น เพื่อแจ้งให้ทราบถึงปัญหาและขอให้รัฐมนตรีดำเนินการแก้ไข คือ เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้รับการร้องเรียนจากราษฎรแล้ว และได้นำหนังสือร้องเรียนถึงรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องนั้น โดยระเบียบราชการแล้วเจ้าหน้าที่ที่รับหนังสือร้องเรียนจะต้องตอบเป็นลายลักษณ์อักษรว่าตนได้ดำเนินการอะไรไปบ้างในเรื่องที่ร้องเรียนมา หรือถ้าดำเนินการไม่ได้เป็นเพราะเหตุใด เป็นต้น จากหนังสือตอบจากทางราชการนี้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถจะใช้เป็นหลักฐานต่อราษฎรในเขตของตนที่ร้องเรียนมาได้ดีกว่าตนได้พยายามร้องเรียนเพื่อให้มีการแก้ไขปัญหาแล้ว และในกรณีที่ปัญหานั้นได้รับการแก้ไขแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็สามารถจะ

กล่าวอ้างได้ว่าปัญหานั้นได้รับการแก้ไขเพราะการทำงานของตน ส่วนในกรณีที่ปัญหานั้นยังคงแก้ไขไม่ได้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็สามารถจะกล่าวอ้างได้เช่นกัน ว่าตนได้พยายามทำหน้าที่ของการเป็นตัวแทนอย่างเต็มที่แล้ว ซึ่งเป็นความรับผิดชอบของรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ ไม่ใช่ตนในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อเป็นเช่นนั้น ไม่ว่าหนังสือตอบจากทางราชการต่อหนังสือร้องเรียนจะเป็นลักษณะใด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็สามารถจะนำหนังสือของราชการนั้นไปแสดงเป็นผลงานของตนกับราษฎรในเขตเลือกตั้งของตนได้ เหตุผลเบื้องต้นของการพยายามแสดงหลักฐานถึงผลงานของตน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหวังจะทำให้ประชาชนผู้ออกเสียงเลือกตั้งพอใจผลงานของตน และเลือกตนให้เข้ามาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อไป ดังนั้น หนังสือหรือเอกสารใดก็ตามจากทางราชการที่สามารถแสดงถึงผลงานของตนได้แล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะพยายามแสวงหาและนำมาแสดงต่อประชาชนเสมอ

2. วิธีการช่วยเหลือราษฎรที่เดือดร้อนอีกประการหนึ่งที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใช้กันมากคือ การพาราษฎรที่เดือดร้อนไปพบเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ เพื่อขอให้เจ้าหน้าที่นั้นให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้ ซึ่งแสดงถึงการให้ความสำคัญและความสามารถของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อช่วยเหลือราษฎร เมื่อราษฎรเห็นภาพของการให้ความสำคัญและความสามารถของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเช่นนี้แล้ว ย่อมจะทำให้ราษฎรเหล่านั้นประทับใจและเลื่อมใสศรัทธาในตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

3. วิธีการช่วยเหลือราษฎรอีกวิธีหนึ่งที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใช้เสมอคือ การให้ความช่วยเหลือตามกำลังความสามารถและความพร้อมโดยตัวเอง กล่าวคือ ปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรเป็นอย่างไร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็พยายามจะช่วยเหลือตามความสามารถและความพร้อมของตนเอง เช่น ราษฎรเดือดร้อนในเรื่องการเงิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็จะช่วยเหลือตามกำลังของตน การช่วยเหลือในด้านอรรถคดี ฯลฯ

สำหรับการช่วยเหลือราษฎรในเรื่องที่เป็นของชุมชนหรือท้องถิ่นแล้ว มักจะมีขอบเขตที่เกินความสามารถของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะให้การช่วยเหลือได้ด้วยกำลังส่วนตัว ดังนั้น การทำหน้าที่เป็นตัวกลางที่จะส่งเรื่องนั้นไปยังรัฐบาลหรือส่วนราชการที่รับผิดชอบจึงเป็นสิ่งที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมักจะกระทำดังที่กล่าวแล้วในวิธีการช่วยเหลือทั้งสองวิธีข้างต้น อย่างไรก็ตาม อาจจะมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางรายที่มีความพร้อมโดยส่วนตัว ก็สามารถจะให้ความช่วยเหลือประชาชนในเรื่องของชุมชนหรือท้องถิ่นได้ด้วยกำลังตนเอง เช่น การตัดถนน การติดตั้งไฟฟ้า การขุดบ่อน้ำ เป็นต้น แต่โดยปกติแล้วปัญหาความเดือดร้อนที่รุนแรง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมักจะทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างประชาชนที่เดือดร้อนกับรัฐบาลหรือส่วนราชการ เพื่อให้มีการแก้ไขปัญหาที่แทนการ

ให้การช่วยเหลือด้วยตนเอง ดังนั้น การออกเยี่ยมราษฎรจึงเป็นบทบาทสำคัญนอกสภาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ขาดไม่ได้ โดยเฉพาะสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ต้องการจะได้รับเลือกต่อไป

4. วิธีการช่วยเหลือประชาชนที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใช้มากอีกวิธีหนึ่งก็คือ การรับเรื่องราวร้องทุกข์จากราษฎร แล้วนำเรื่องราวเหล่านั้นทำเป็นหนังสือเสนอต่อเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ช่วยเหลือแก้ไขปัญหา

การที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิยมใช้วิธีดังกล่าว เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีภารกิจที่จะต้องปฏิบัติอยู่มากมาย และราษฎรที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนก็มีจำนวนมาก ดังนั้น การที่จะให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนำราษฎรที่ประสบความเดือดร้อนทั้งหมดไปพบกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบคงเป็นไปได้ยาก และวิธีการหนึ่งซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะทำการช่วยเหลือราษฎรได้ก็คือ การรับเรื่องราวร้องทุกข์จากราษฎรแล้วทำเป็นหนังสือเสนอต่อเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบให้ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

เอกสิทธิ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

เอกสิทธิ์ หมายถึง สิทธิพิเศษในอันที่จะได้รับยกเว้นบางประการในการปฏิบัติหน้าที่หรือดำเนินการ

เอกสิทธิ์ในทางรัฐสภา หมายถึง สิทธิพิเศษในอันที่จะได้รับการยกเว้นบางประการเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ หรือการดำเนินงานในด้านรัฐสภาอันเป็นอำนาจพิเศษที่จะประกันให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนในรัฐสภาได้อย่างเป็นอิสระ ทั้งทางด้านความคิดและร่างกาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติให้เอกสิทธิ์แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนี้

1. **เอกสิทธิ์ที่จะได้รับความคุ้มครองให้ไม่ต้องรับความผิด** หมายถึง การให้สิทธิพิเศษแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการปฏิบัติหน้าที่บางประการได้อย่างอิสระโดยไม่มี ความผิดใด ๆ ซึ่งรัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้โดยชัดเจน ดังนี้

1.1 เอกสิทธิ์ในการออกเสียงลงคะแนน

1.2 เอกสิทธิ์ในการแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสภา และ

ที่ประชุมคณะกรรมการ

เอกสิทธิ์ดังกล่าวย่อมคุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการประชุมตาม ข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎร หรือรัฐสภา แล้วแต่กรณี และคุ้มครองไปถึงบุคคลซึ่งประธานในที่ประชุมอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม ตลอดจนผู้ดำเนินการถ่ายทอดการประชุมสภาทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ที่ได้รับอนุญาตจากประธานแห่งสถานนั้น ตลอดจนให้ความคุ้มครองถึงบุคคลที่ทำหน้าที่ในที่ประชุมคณะกรรมการด้วย

ยกเว้นกรณีที่มีการถ่ายทอดการประชุมสภาทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม โดยได้กล่าวถ้อยคำที่มีลักษณะเป็นความผิดทางอาญาหรือละเมิดสิทธิในทางแพ่งต่อบุคคลอื่นซึ่งมิใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสถานนั้น และถ้อยคำดังกล่าวไปปรากฏนอกบริเวณรัฐสภาแล้ว เอกสิทธิ์ดังกล่าวจะไม่คุ้มครองแก่สมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำนั้น

ในกรณีดังกล่าว ถ้าสมาชิกกล่าวถ้อยคำใดที่อาจเป็นเหตุให้บุคคลอื่นซึ่งมิใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสถานนั้นได้รับความเสียหาย ประธานแห่งสถานนั้นจะต้องจัดให้มีการโฆษณาคำชี้แจงตามที่บุคคลนั้นร้องขอตามวิธีการและภายในระยะเวลาที่กำหนดในข้อบังคับการประชุม โดยไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลในการฟ้องคดีต่อศาล

2. เอกสิทธิ์ที่จะได้รับความคุ้มกัน หมายถึง การให้สิทธิพิเศษที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะได้รับความคุ้มครองให้ปลอดภัยจากความผิดทั้งทางด้านนิตินัยและพฤตินัยในระหว่างสมัยประชุมเพื่อให้สมาชิกสามารถร่วมประชุมสภาได้โดยอิสระไม่มีอุปสรรคขัดขวาง โดยรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ความคุ้มกันแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนี้

- 2.1 เอกสิทธิ์ที่จะไม่ถูกจับกุมหรือคุมขังในคดีอาญาในระหว่างสมัยประชุม
- 2.2 เอกสิทธิ์ที่จะไม่ถูกพิจารณาคดีในระหว่างสมัยประชุม
- 2.3 เอกสิทธิ์ที่จะถูกปล่อยจากการถูกคุมขังเมื่อถึงสมัยประชุม

เงินเดือน ค่าตอบแทน และผลประโยชน์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

1. ประธานสภาผู้แทนราษฎร (ดำรงตำแหน่งประธานรัฐสภาอีก 1 ตำแหน่ง)	114,000 บาท
(เงินประจำตำแหน่งของประธานสภาผู้แทนราษฎร	63,000 บาท
เงินเพิ่มของประธานสภาผู้แทนราษฎร	45,500 บาท
เงินเพิ่มของประธานรัฐสภา	5,500 บาท)
2. รองประธานสภาผู้แทนราษฎร	104,500 บาท
(เงินประจำตำแหน่งของรองประธานสภาผู้แทนราษฎร	62,000 บาท

	เงินเพิ่มของรองประธานสภาผู้แทนราษฎร	42,500 บาท)	
3.	ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร		104,500 บาท
	(เงินประจำตำแหน่งของผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร	62,000 บาท	
	เงินเพิ่มของผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร	42,500 บาท)	
4.	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร		77,000 บาท
	(เงินประจำตำแหน่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	38,500 บาท	
	เงินเพิ่มของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	38,500 บาท)	

ค่าตอบแทนและผลประโยชน์อื่น ๆ

1.	ผู้ช่วยดำเนินงานจำนวน 5 คน ค่าตอบแทนคนละ	7,780 บาท	ต่อเดือน
2.	ผู้เชี่ยวชาญประจำตัว 1 คน ค่าตอบแทน	15,000 บาท	ต่อเดือน
3.	เดินทางโดยรถยนต์ รถไฟ และเครื่องบิน ทั่วประเทศฟรี		
4.	กรรมสิทธิ์การ ได้รับค่าเบี้ยประชุม ครั้งละ/วันละ	500 บาท	
5.	การประกันสุขภาพ คนละ	10,000 บาท	ต่อปี

บรรณานุกรม

กนก วงษ์ตระหง่าน. การเมืองในสภาผู้แทนราษฎร. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. กรรมวิธีการและคณะกรรมการในความรับผิดชอบของกองกรรมวิธีการ 2. กรุงเทพฯ : กองกรรมวิธีการ 2, 2544.

"_____". ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544 และข้อบังคับว่าด้วยประมวลจริยธรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและกรรมวิธีการ พ.ศ. 2542 กรุงเทพฯ : กองการประชุม, 2544.

"_____". รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพฯ : กองการพิมพ์, 2543.

"_____". ระบบงานรัฐสภา. กรุงเทพฯ : กองการพิมพ์, 2543.

"_____". สิทธิประโยชน์ของผู้เกี่ยวข้องกับวงงานรัฐสภา. กรุงเทพฯ : กองการพิมพ์, 2544.

คณะกรรมการจัดทำข้อมูล

นางพรพิมล	ถิรคุณโกวิท	ที่ปรึกษา
นางบุญรักษา	ชมชื่น	ประธานคณะกรรมการ
นายพิศณุ	พลพีชน์	คณะกรรมการ
นายนิพัทธ์	สระฉันทพงษ์	คณะกรรมการ

